

Okul Öncesi Eğitimde Çevre Eğitimi Alanında Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi*

Meryem Ezgi Gültekin¹, Aycan Buldur^{2**}

¹Milli Eğitim Bakanlığı, Erzincan, Türkiye, ezgi_keskin58@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9403-3086

²Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, Türkiye, aycanbuyuktanir@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7040-3284

MAKALE GEÇMİŞİ

Alındı: 20.10.2022

Kabul Edildi: 21.11.2022

ANAHTAR KELİMELER

Okul öncesi eğitim, Çevre eğitimi, Okul öncesi ve çevre eğitimi, İlköğretim ve çevre

ÖZET

Bu araştırmanın amacı 2000-2021 yılları arasında ulusal alanda yayımlanmış okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin yıllara, yayın türüne, araştırma modeline, örnekleme, veri toplama araçlarına ve veri analiz yöntemlerine göre yönelimlerini belirlemektir. Çalışmada betimsel araştırma türlerinden birisi olan içerik analizi esas alınmıştır. Araştırmanın evreni 33 yüksek lisans ve doktora tezinden, 52 makale olmak üzere toplamda 85 bilimsel çalışmadan oluşmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Yapılan çalışmada anahtar sözcükler kapsamında; "okul öncesi ve çevre eğitimi" taranmıştır. Bu kapsamda konu hakkında yapılan diğer çalışmaları göz ardı etmemek adına; "okul öncesi eğitimi", "çevre eğitimi" ve "ilköğretim ve çevre" kavramları da taranmıştır. Ayrıca kaynaklara; Google Akademik, DergiPark ve YÖK'ün tez veri tabanı olmak üzere üç farklı veri tabanından ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda yıllara göre çalışmaların dağılımında en fazla çalışmanın 2018-2020 tarihlerde yapıldığı ve buna sebep olarak, araştırma konusunun yeni bir konu olması görülmektedir. Dahil edilen çalışmaların en fazla oranda makale türünde olduğu, yaklaşım olarak nitel araştırma, model olarak tarama modelinin kullanıldığı görülmektedir. Örneklem grubunun çoğunluğunu öğrencilerin oluşturduğu ve sayısal olarak da en fazla 11-30 araştırma grubu büyüklüğü ile çalışıldığı göze çarpmaktadır. Veri toplama araçlarından çoğunlukla ölçek kullanıldığı saptanmıştır. Ayrıca araştırmacılara; evren örnekleme grubunu genişletmeleri, daha çok karma araştırmalarını yapmaları, zengin içerik ve yeni yapılan çalışmalara ulaşabilmek adına anahtar kelimeleri çoğaltılmalı ve farklı desenler kullanılmalı gibi önerilerde bulunulmuştur.

Content Analysis of Studies on Environmental Education in Pre-School Education

ARTICLE HISTORY

Received : 20.10.2022

Accepted : 21.11.2022

KEYWORDS

Pre-school education, Environmental education, Preschool and environmental education, Primary education and environment

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the orientation of the articles and theses on environmental education in pre-school education published in the national area between 2000-2021 according to years, publication type, research model, sample, data collection tools and data analysis methods. Content analysis, which is one of the descriptive research types, was used in the study. The universe of the research consists of 33 master's and doctoral theses, 52 articles, a total of 85 scientific studies. The sample of the study was determined by the criterion sampling method. Within the scope of the keywords in the research; "preschool and environmental education" was scanned. In this context, in order not to ignore other studies on the subject; The concepts of "preschool education", "environmental education" and "primary education and environment" were also scanned. In addition, resources; It was accessed from three different databases: Google Academic, DergiPark and Council of Higher Education (CoHE) thesis database. It is seen that the included studies are mostly in the type of articles, qualitative research is used as an approach and scanning model is used as a model. It is striking that the majority of the universe-sample group is composed of students and the research group has been studied with a maximum size of 11-30 numerically. It is seen that scale is mostly used among data collection tools. In addition, to the researchers; suggestions were made such as expanding the universe sample group, doing more mixed research, and using different patterns and multiplying the keywords in order to reach rich content and new studies.

*Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığındaki birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Sorumlu yazar: aycanbuyuktanir@gmail.com

Giriş

1960'lı yıllarla beraber doğal kaynakların tahrip olması, doğa olaylarında meydana gelen gözle görülebilen değişikliklerin yaşanması gibi faktörler sonucu "çevre" kavramı önem kazanmış ve farklı alanlarda tanımları yapılmıştır (Akçay, 2006). Hamamcı ve Keleş (1998), tarafından çevre; fiziksel, sosyolojik, biyolojik ve kimyasal unsurların, insanlar ve diğer canlılar üzerinde bazen olumlu bazen olumsuz etki bırakan ortamın bütünü şeklinde tanımlanmıştır. İnsanoğlu faaliyetleriyle çevreyi etkilemiş ve çevreden etkilenmiştir. Bazı faaliyetler çevreye zarar vermiş, kirliliğe ve tahribe yol açmıştır (Kocakurt ve Güven, 2005). Doğa, insanoğlunun yaşadığı çevrede yol açtığı tahribata bir süre dayanabilmiş; ancak, insanoğlunun doğaya ve yaşadığı çevreye verdiği zararı görmezden gelmesi sonucu dengesini koruyamamıştır (Güleç, 1991). Sanayi devriminden sonra çevre kirliliği daha büyük zararlara yol açmış, küresel boyutlara ulaşmıştır (Karabıçak ve Armağan, 2004). Görmez (2003), yaşanan bu tahribatın gelecek nesilleri tehdit ettiğini ve bu durumun önüne geçilmesi gerektiğinden çevreci fikirlerin, yapılan araştırmalarla tartışılmaya başladığını belirtmiştir. Zarar sonucu oluşan "çevre kirliliği" konuya farklı bir bakış açısı getirmiştir. Bir taraftan gelişen teknoloji ile çevreye zarar veren insanoğlu aynı teknoloji ile "çevre eğitime" yönelik çalışmalar yürütmüştür (Uzunoğlu, 1996). Gülay ve Önder (2011) çevre eğitimi, çocukların içinde yer aldıkları çevre hakkındaki bilinç düzeylerini artırma çabaları olarak; çevre eğitiminin amacını ise çevresi hakkında duyarlılık sahibi, sorumluluk alabilen ve çevre sorunları hakkında çözüm üreten bireyler yetiştirmek olarak tanımlamıştır.

Eğitimin ilk basamağı okulöncesi eğitim olduğundan dolayı çevre eğitimi de okul öncesi dönemden itibaren programlı ve planlı bir şekilde verilmelidir. Okul öncesi dönemde verilen eğitim, gelişimin desteklenmesi, var olan potansiyelin ortaya çıkartılması ve çocuğun kendini keşfetmesi için önemlidir (Haktanır, 2014). Bireyleri, erken çocukluk döneminden başlayarak yaşam boyu çevre hakkında bilinçlendirmek, çevre eğitimi vermek önemlidir. Bu sebepten ötürü okul öncesi dönemde çevre eğitimi verilmeli, çevre ile ilgili beceri ve davranışlar kazandırılmalıdır (GülerYıldız, Özdemir-Şimşek, Eren ve Aydos, 2017). Verilecek olan çevre eğitimiyle, çocuklar doğadaki rollerini, doğal dengeyi ve doğa ile uyum içinde yaşamak için gerekli olan bilgileri edinmektedir (Güler, 2009). Çocukları doğa ile bütünleştirmek, çevreye ait canlı-cansız varlıkları göstermek, bu varlıkları sevdirmek ve korumaya yönelik bilgilerle donatmak okul öncesi dönemde önem arz etmektedir (Alisinanoğlu ve Kesicioğlu 2009). Çocuğun kendi varlığı ile ait olduğu çevreyi bütünleştirebilmesi ve çevresine karşı hassas olabilmesi için çevre hakkında yeterli bilgiye sahip olması gerekmektedir (Gülay ve Önder, 2011; Türksoy, 1991). Bu sebeple okul öncesi dönem, çocuklara, çevreye karşı sorumlu davranışlar kazandırmada ve çevre okuryazarı bireyler olmalarını sağlamakta kritik dönem olarak bilinmektedir (Kılıç, 2008).

Bu alanda yapılan çalışmalar, erken çocukluk döneminde mutlaka çevre eğitiminin verilmesi gerektiğini vurgulamakta ve bu dönemde verilen çevre eğitiminin çevreye yönelik tutum ve farkındalığı olumlu yönde desteklediğini belirtmektedir (Akçay, 2006; Bakar, 2019; Buldur, 2018; Özbey, 2006). Okulöncesi dönemde, önemli bir araştırma konusu olan "okulöncesi dönemde çevre eğitimi" ile ilgili birbirinden bağımsız ve farklı zaman dilimlerinde birçok çalışma yapılmıştır. Ancak bu konuyla ilgili yapılan araştırmaların bilimsel araştırmaya kapsamlı ve sistematik bir yaklaşımda bulunarak, betimsel içerik analizinin yapılmadığı görülmüştür. Alan yazında Türkiye'de bu konuda yapılan çalışmaları bir araya getiren, hem genel eğilim yönelimini belirleyen hem de genel bir görüş oluşturacak etki durumunu ortaya koyan bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Okulöncesi dönemde yapılan çevre eğitimi araştırmalarının betimsel içerik analizinin yapılmasının gerekliliği görülmektedir. Bu çalışmada da okulöncesi dönemde çevre eğitimi alanında yapılan çalışmaların betimsel içerik analizi yapılmıştır.

Problem Cümlesi

2000-2021 yılları arasında ulusal alanda yayımlanmış okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin yıllara, yayın türüne, araştırma modeline, örnekleme, veri toplama araçlarına ve veri analiz yöntemlerine göre yönelimleri nasıldır?

Alt problemler

1. 2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin yıllara göre değişimi nasıldır?
2. 2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmaların yayın türüne göre dağılımı nasıldır?
3. 2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin araştırma yaklaşım dağılımları nasıldır?
4. 2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin araştırma modeli dağılımları nasıldır?
5. 2000-2021 yılları okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin örnekleme sayısal dağılımı ve grupları nasıldır?

6. 2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin veri toplama araçları dağılımı nasıldır?
7. 2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin veri analizi yöntemi dağılımları nasıldır?

Yöntem

Bu araştırmada 2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yazılan makale ve lisansüstü çalışmaları incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Okul öncesi eğitimi düzeyinde çevre eğitimini konu alan çalışmalar sentezlenerek, kuramsal önermelere ulaşmak hedeflenmiştir. İçerik analizi yöntemi meta-analiz, meta-sentez (tematik içerik analizi) ve betimsel içerik analizi olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır (Çalık ve Sözbilir, 2014). Bu çalışmada ise betimsel içerik analiz yöntemi esas alınmıştır. Betimsel içerik analizinin birçok tanımı yapılmıştır. Ültay, Akyurt ve Ültay (2021), birbirinden bağımsız yürütülen çalışmaların genel eğilimlerinin belirlenmesi olarak tanımlamaktadır. Cohen, Manion ve Morrison (2007), ise betimsel içerik analizini, çalışmaların belirli ölçütlere göre düzenlenmesi, farklı ve ortak özelliklerin karşılaştırılıp sınıflandırılması olarak tanımlamaktadırlar. Bu tez çalışmasında nitel ve nicel araştırma bulgularının sentezlenmesini sağladığından dolayı "betimsel içerik analizi" yöntemi esas alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 33 tez (yüksek lisans ve doktora) ile 56 makale olmak üzere toplamda 89 bilimsel çalışmadan oluşmaktadır. Toplamda dört çalışma, derleme çalışması olarak sınıflandırılmış ve ekler tablosunda belirtilmiştir. Analizler 85 çalışma 39 ile yürütülmüştür. Araştırmaya dahil edilen çalışmalar Türkiye’de 2000-2021 yılları arasında, okul öncesi dönemde çevre eğitimini konu alan çalışmalardan oluşmaktadır.

Veri Toplama Süreci

İçerik analizi, meta analiz, meta sentez ve betimsel içerik analizi olmak üzere alt kategorilere ayrılmaktadır (Çalık ve Sözbilir, 2014). Bu çalışmada amaç, betimsel içerik analizi yöntemini kullanarak kuramsal önermelere ulaşmaktır. Betimsel içerik analizi yöntemine uygun olarak hazırlanmış dahil edilme kriterleri ve dahil edilecek olan araştırmalar belirlenmiştir. Okul öncesi dönemde çevre eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezler ve makaleler bu araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmaktadır. Literatür taraması sonucunda 85 çalışmaya ulaşılmıştır. Ancak bildiriler betimsel içerik analizi için gerekli bilgileri içermediğinden ve bazı bildirilerin tam metnine ulaşamadığından dolayı, bildiriler çalışmanın dışında tutulmuştur. Makaleler incelendiğinde ise büyük çoğunluğu yüksek lisans veya doktora tezlerinden üretildiği görülmüştür. Betimsel içerik analizi yöntemine göre dahil edilen çalışmaların bulguları, araştırmanın verilerini oluşturmaktadır. Bu kapsamda aşağıdaki işlemler ile veriler toplanmıştır (Walsh ve Downe, 2005): (a) Araştırmanın amacının ve probleminin belirlenmesi, (b) Araştırma problemi ile ilgili olan çalışmaların belirlenmesi, (c) Araştırmaya dâhil edilecek çalışmalar için dâhil edilme kriterlerinin belirlenmesi. Yapılan araştırmada anahtar sözcükler kapsamında; "okul öncesi ve çevre eğitimi" taranmıştır. Bu kapsamda konu hakkında yapılan diğer çalışmaları göz ardı etmemek adına; "okul öncesi eğitimi", "çevre eğitimi" ve "ilköğretim ve çevre" kavramları da taranmıştır. Ayrıca kaynaklara; Google Akademik, DergiPark ve YÖK’ün tez veri tabanı olmak üzere üç farklı veri tabanından ulaşılmıştır. Tezlerde ise "izinli" tezler seçilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Okul öncesi dönemde çevre eğitimi alanındaki araştırmaların derlendiği bu çalışmada altı bölümden oluşan yayın sınıflama formu ile elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Kodlamalar oluşturulmuş, verilerin içeriği incelenmiştir. İçerik analizi, farklı çalışmaların birbirine benzeyen verilerini temalar oluşturarak düzenlenmesidir (Sönmez ve Alacapınar, 2011). İçerik analizi yönteminde izlenilmesi gereken basamaklar bulunmaktadır. Bu basamaklar sırası ile (a) Araştırma probleminin tanımlanması, (b) Araştırma örnekleminin belirlenmesi, (c) Araştırma kategorisinin oluşturulması, (d) Kodlama cetvelinin oluşturulması, (e) Verilerin çözümlenmesi, şeklindedir (Çilingir, 2017). Elde edilen veriler yayın sınıflama formu ile analiz edilmiş, bulgular frekans, yüzde ve grafik olarak sunulmuştur.

Bulgular ve Yorum

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi “2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?” şeklinde ifade edilmiştir. Derleme çalışmaları da yıllara göre sınıflandırılmıştır. Okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin yıllara göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaların yayın yıllarına ilişkin bilgiler

Yayın Yılı	Frekans	Yüzde (%)
2001	1	1.1
2002	-	-
2003	1	1.1
2004	-	-
2005	2	2.3
2006	3	3.5
2007	1	1.1
2008	3	3.5
2009	2	2.3
2010	3	3.5
2011	4	4.7
2012	4	4.7
2013	5	5.8
2014	1	1.1
2015	5	5.8
2016	10	11.7
2017	3	3.5
2018	12	14.1
2019	12	14.1
2020	8	9.4
2021	2	2.3
Belirtilmemiş	3	3.5
Toplam	85	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi 2001, 2003, 2007, 2014 yıllarına ait bir (%1,1) çalışma bulunurken, 2002 ve 2004 yıllarına ait çalışmanın bulunmadığı göze çarpmaktadır. 2005,2009, 2021 ve belirtilmeyen iki (%2,3) çalışma bulunmaktadır. 2008, 2010, 2017 yıllarına ait üç (%3,5) çalışma, 2011 ve 2012 yıllarına ait dört (%) çalışma, 2013 ve 2015 yılına ait beş (%5,8) çalışma, 2020 yılına ait sekiz (%9,4) çalışma bulunmaktadır. Yoğun olarak çalışmaların bulunduğu yıllar ise; 2016 yılına ait on (%11,7), 2018 yılına ait on iki (%14,1), 2019 yılına ait on iki (%14,1) çalışma olduğu şeklindedir. Son yıllarda yapılan çalışma sayısının arttığı görülmektedir. Bu duruma sebep olarak, okul öncesi dönemde çevre eğitiminin, literatürde önceki yıllara oranla daha fazla yer aldığı düşünülmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi ‘2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmaların yayın türüne göre dağılımı nasıldır?’ şeklinde ifade edilmiştir. Derleme çalışmaları dahil edilmemiştir. Okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin yayın türüne göre değişimi Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Çalışmaların yayın türüne ilişkin bilgiler

Yayın Türü	Frekans	Yüzde
Yüksek Lisans tezi	29	34.1
Doktora tezi	4	4.7
Makale	52	61.2
Toplam	85	100

Tablo 2’den anlaşıldığı üzere araştırmaya %61,2 oranla makale türünde çalışmaların çoğunlukta olduğu, tez türünde ise %34,1 oranla yüksek lisans çalışmalarının, %4,7 oranda ise doktora türünde çalışmaların dâhil edildiği görülmektedir. Aşağıdaki şekilde çalışmaların yayın türü grafiği yer almaktadır. Yayın türlerine

bakıldığında en fazla oranın makale türünde olduğu görülmektedir. Buna sebep olarak, makalelerin ulaşımının yüksek lisans ve tezlere oranla daha kolay olduğu düşünülmektedir. Ulaşılan doktora ve yüksek lisans çalışmalarının bazılarında izin olmamasından dolayı araştırmaya dâhil edilememiştir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmamanın üçüncü alt problemi '2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin araştırma yaklaşımı dağılımları nasıldır?' şeklinde ifade edilmiştir. Okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin araştırma yaklaşımı dağılımları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Çalışmaların Araştırma Yaklaşımı

Araştırma Yaklaşımı	Frekans	Yüzde (%)
Nitel	38	44,7
Nicel	37	43,5
Karma	10	11,8
Toplam	85	100

Tablo 3 incelendiğinde nitel, nicel ve karma olmak üzere üç farklı araştırma yaklaşımının esas alındığı çalışmaların bulunduğu görülmektedir. Nitel araştırma yaklaşımının kullanıldığı 38 çalışma (%44,7) bulunurken, 37 (%43,5) çalışmanın nicel araştırma türünde yürütüldüğü göze çarpmaktadır. Karma yöntemin kullanıldığı toplam 10 (%11,8) çalışma bulunmaktadır. Karma çalışmalarının sayısının az olması konunun hem nitel hem nicel çalışmaya dâhil edilecek nitelikte bulunmadığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmamanın dördüncü alt problemi '2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin araştırma modeli dağılımları nasıldır?' şeklinde ifade edilmiştir. Okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin araştırma modeli dağılımlarına göre değişimi Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Çalışmaların araştırma modeline göre dağılımları

Araştırma Modeli	Frekans	Yüzde (%)	
Tarama	Genel Tarama	22	25.5
	Kesitsel Tarama	1	1.1
	İlişkisel Tarama	5	5.8
Durum Çalışması	6	6.9	
Deneysel Desen	21	24.4	
Sanat Temelli Araştırma	1	1.1	
Betimsel İçerik Analizi	3	3.4	
Olgubilim	2	2.3	
Doküman İnceleme	1	1.1	
Eylem Araştırması	1	1.1	
Temel Nitel Araştırma	8	9.3	
Korelasyonel Araştırma	1	1.1	
Keşfedici Betimsel Araştırma	1	1.1	
Karma	Açımlayıcı Sıralı Desen	2	2.3
	Üçgensel Karma Desen	1	1.1
	Zenginleştirilmiş Desen	1	1.1
	Belirtilmemiş	3	3.4
Toplam	80	100	

Tablo 4'e göre en yüksek oranda (%25,5) genel tarama model kullanıldığı görülmektedir. Takiben ikinci yüksek oranda (%24,4) deneysel desen modelinin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca 5 (%5,8) çalışmanın ilişkisel tarama, 8 (%9,3) çalışmanın temel nitel araştırma, 2 (%2,3) çalışmanın olgubilim ve açımlayıcı sıralı desen modelinde yürütülmüştür. Durum çalışması, sanat temelli araştırma, doküman inceleme, üçgensel karma desen, keşfedici betimsel araştırma, korelasyonel araştırma, zenginleştirilmiş desen yöntemlerinden de birer (%1,1) çalışmanın bulunduğu görülmektedir. Çevre eğitimi ve ilgili olduğu konuların farklı faktörlerden etkilendiğine dair çalışmalar bulunmaktadır. Bundan dolayı araştırmacılar tarafından araştırma modelinin çoğunlukla ön test son test gruplu deneysel deseni kullandığı düşünülmektedir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt problemi '2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin örneklem sayısal dağılımı nasıldır?' şeklinde ifade edilmiştir. Derleme çalışmaları örneklem/çalışma grubuna göre dağılım sınıflandırılmasının dışında bırakılmıştır. Okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin örneklem sayısal dağılımlarına göre değişimi Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Örneklem/Çalışma Grubuna Göre Dağılımı

Örneklem/Çalışma Grubu	Frekans	Yüzde (%)
Öğretmen	11	12.9
Öğretmen Adayı	12	14.1
Çocuk	46	54.1
Okul Yöneticisi	1	1.1
Akademisyen	1	1.1
Ebeveyn	5	5.8
Eğitim Programı	2	2.3
Eğitim Kurumu	2	2.3
Doküman/Yayın	6	7.0
Toplam	85	100

Tablo 5'e bakıldığında en fazla araştırmaya dahil edilen çalışma grubunun çocuklardan (%54,1) oluştuğu göze çarpmaktadır. Öğretmen adayları ile yürütülen 12 (%14,1), öğretmenler ile yürütülen 11 (%12,9) çalışma bulunurken; doküman-yayın ile yürütülen 6 (%7) çalışma bulunmaktadır. Ayrıca okul yöneticileri, ebeveynler, eğitim programı, okul kurumu ile yürütülen çalışmaların da bulunduğu görülmektedir. Araştırma konusunun okul öncesi çocuklarını kapsamasından dolayı örneklem grubunun çoğunluğunu çocukların oluşturduğu düşünülmektedir.

Tablo 6. Örneklem/çalışma grubu büyüklüğüne göre dağılımı

Örneklem/Çalışma Grubu	Frekans	Yüzde (%)
1-10	3	3.2
11-30	20	21.5
31-50	16	17.2
51-100	17	18.2
101-200	12	12.9
201-300	6	5.4
301-600	8	8.6
601-1000	3	3.2
Toplam	93	100

Tablo 6 incelendiğinde çalışmaların çoğunluğunu oluşturan yirmi çalışma 11-30 örneklem/çalışma grubu büyüklüğü arasındadır. On altı çalışmanın 31-50, on yedi çalışmanın 51-100, on iki çalışmanın 101-200, sekiz çalışmanın 301-600 örneklem/çalışma grubu büyüklüğü arasında yer aldığı görülmektedir. Ayrıca 1-10, 201-300 ve 601-1000 örneklem/çalışma grubu büyüklüğünde çalışmalar da bulunmaktadır. Örneklem/çalışma gruplarının en yüksek oranda 11-30 aralık değerinde olduğu görülmektedir. Araştırma konusunda çoğunlukla kontrol gruplu deneysel desende çalışıldığından dolayı, yeterli sayının bu aralık değerinde olduğu düşünülmektedir. Ancak bazı nitel çalışmalarda özellikle betimsel istatistik yönteminin kullanıldığı çalışmalarda 101-200 ve üzerindeki aralık değerlerinin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca doküman/yayın incelendiği çalışmalarda aralık değerlerinin daha düşük olduğu görülmektedir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın altıncı alt problemi '2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin veri toplama araçları dağılımı nasıldır?' şeklinde ifade edilmiştir. Derleme çalışmaları, veri toplama araçlarına göre dağılım sınıflandırılmasının dışında bırakılmıştır. Okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Çalışmaların kullanılan veri toplama araçlarına göre dağılımı

Veri Toplama Aracı	Frekans	Yüzde (%)
Kişisel Bilgi Formu	25	19.0
Çizim	8	6.4
Bilgi/Başarı Testi	5	4.3
Görüşme formu	27	21.7

Kelime İlişkilendirme Testi	1	0.8
Anket	10	8.6
Bilimsel Süreç Beceri Testi	1	0.8
Ölçek	36	28.6
Çocuk Ebeveyn Bilgi Formu	1	0.8
Gözlem Formu	6	4.8
Araştırmacı Günlüğü	1	0.8
Kitap İnceleme Formu	1	0.8
Yayın Sınıflama Formu	1	0.8
Kontrol Listesi	1	0.8
Toplam	124	100

Tablo 7'ye göre araştırmaya dahil edilen çalışmalarda %28,6 oranla en fazla kullanılan veri toplama aracının ölçek olduğu göze çarpmaktadır. %19 oranla kişisel bilgi formu, %21,7 oranla görüşme formu, % 8,06 oranla anket, %6,4 oranla çizim, %4,03 oranla bilgi/başarı testi, %4,8 oranla gözlem formu kullanılmıştır. Ayrıca kelime ilişkilendirme testi, bilimsel süreç beceri testi, çocuk ebeveyn bilgi formu, araştırmacı günlüğünü, kitap inceleme formu, yayın sınıflama formu ve kontrol listesinden de birer (%0,8) çalışma bulunmaktadır. Buna sebep olarak ise, çevre eğitimine diğer değişkenlerin etkisini incelemek adına öğretmen, öğretmen adayları, ebeveyn görüşlerini belirlemek, eğitim programlarının veya verilen eğitimlerin etkisini incelemek olduğu düşünülmektedir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmamanın yedinci alt problemi '2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin veri analizi yöntemi dağılımları nasıldır?' şeklinde ifade edilmiştir. Derleme çalışmaları, analiz yöntemlerine göre dağılım sınıflandırmasının dışında bırakılmıştır. Okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin analiz yöntemlerine göre dağılımı Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Çalışmaların kullanılan analiz yöntemlerine göre dağılımı

	Analiz Yöntemi	Frekans	Yüzde (%)
İstatistikî analizler	Kruskal Wallis testi	9	5.4
	Betimsel İstatistik	23	13.9
	Korelasyon Analizi	9	5.4
	Ki-kare testi	3	1.8
	Tek Faktörlü ANOVA testi	20	12.1
	İki Faktörlü ANOVA testi	2	1.2
	Mann Whitney U testi	15	9.0
	t-testi	24	14.5
	Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi	13	7.8
	MANOVA testi	1	0.6
	Çoklu Regresyon Analizi	3	1.8
	ANCOVA testi	3	1.8
	Doğrulamalı Faktör Analizi	1	0.6
	Açımlayıcı Faktör Analizi	1	0.6
	Nitel analizler	İçerik Analizi	17
Betimsel İçerik Analizi		15	9.0
Eleştirel Yorumlayıcı Analiz		3	1.8
Epistemolojik Doküman Analizi		1	0.6
Tümevarımsal İçerik Analizi		1	0.6
Gösterge Bilimsel Analiz Yöntemi		1	0.6
Toplam	165	100	

Tablo 8 incelendiğinde 15 çalışmada betimsel içerik analizi, 23 çalışmada betimsel istatistik, 17 çalışmada içerik analizi, 24 çalışmada t testi, 20 çalışmada tek faktörlü ANOVA, 15 çalışmada Mann WhitneyU yönteminin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca Kruskal Wallis, Korelasyon analizi,Ki-Kare Testi, İki Faktörlü ANOVA, Eleştirel Yorumlayıcı Analiz, Epistemolojik Doküman Analizi, Tümevarımsal İçerik Analizi, Gösterge Bilimsel Analiz Yöntemi, Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi, MANOVA, Çoklu Regresyon Analizi, ANCOVA, Doğrulamalı Faktör Analizi ve Açıklayıcı Faktör Analizinden de örneklerin olduğu görülmektedir.

Sonuç Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın birinci alt problemi '2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin yıllara göre değişimi nasıldır?' sorusuna cevap aranmıştır. Elde edilen veriler ışığında 2002 ve 2004 yıllarında araştırma konusunu içeren bir çalışma bulunamamıştır. Bu durumun sebebi olarak, okul öncesinde çevre eğitiminin, literatüre yeni girmiş bir konu olduğu düşünülmektedir. Aynı sebebe bağlı olarak düşünüldüğünde; 2001, 2003, 2007 ve 2014 yıllarına ait, araştırma konusunu içeren birer çalışmaya ulaşılmıştır. 2016 yılında 10, 2018 ve 2019 yılında 12, 2020 yılında 8 çalışmanın yapılmış olması okul öncesi dönemde çevre eğitiminin önemli bir yer kapladığına örnek teşkil etmektedir. Günümüzün önemli problemlerinden birisi olan çevre konusu okul öncesi eğitime de yansımış bulunmaktadır. Okul öncesi eğitimde çevre eğitimi konusunu kapsayan çalışmaların sayısı da artmıştır. Son yıllarda artan çevre sorunları ve kirliliği, araştırmacıların dikkatini çekmiş ve literatürdeki yerini almıştır. Güler-Yıldız ve diğerleri (2017), erken çocukluk döneminde çocukların kalıcı davranışlar geliştirdiğini savunmuş, bu dönemde verilen çevre eğitiminin de önemli olduğunu dile getirmişlerdir. Gülay Ogelman ve Durkan (2013), küçük çocuklar için toprak eğitimi projesinin etkililiğini araştırmış, eğitimi alan çocukların toprak bilgisinin, kontrol grubundaki çocuklara göre artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Onur, Çağlar ve Salman (2016), 5 yaş okulöncesi çocuklarda atık kâğıtların değerlendirilmesi ve çevre bilincinin kazandırılması hakkında bir araştırma yapmış ve eğitim verilen çocuklarda atıkların değerlendirilmesine karşı olumlu yönde değişimler gözlemlemiştir.

Araştırmanın ikinci alt problemi '2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmaların yayın türüne göre dağılımı nasıldır?' sorusuna cevap aranmıştır. Makale ve tez türünde toplam seksen beş çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmaların %61,7 oranla makale (f=55), türünde olduğu göze çarpmaktadır. Tez türündeki araştırmalar ise kendi içerisinde yüksek lisans ve doktora tezi olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Yüksek lisans türündeki çalışmaların %33,7 (f=30) oranda, doktora türündeki çalışmaların ise %4,6 (f= 4) oranda olduğu göze çarpmaktadır. Yayın türü bazında çoğunlukla makalelere ulaşılmasına sebep olarak, arama motorlarında ve veri tabanlarında izinli olan yayınların en fazla makaleler olduğu düşünülmektedir. Araştırma konusunun yeni olması ve bu konunun okul öncesi eğitimde yeni yeni yer alması sebebiyle doktora türündeki çalışmalara da yeni yansıdığı düşünülmektedir. Okul öncesi dönem öğrenme açısından kritik dönem olduğu için, çevre eğitiminin de erken yaşta başlaması gerekmektedir. Erken çocukluk döneminde çevreyi koruma ve geliştirme davranışlarının temeli oluşmaktadır (Önder ve Özkan, 2013). Bu konu araştırmacıların dikkatlerini çekmiş ve yüksek lisans çalışmalarına konu olmuştur. Kahyaoğlu (2016), Türkiye'de çevre eğitimi üzerine yapılan araştırmaların içerik analizi üzerine bir araştırma yapmıştır ve benzer sonuçlara ulaşmıştır. Candaş ve Karataş (2017), aynı alanda yürüttükleri çalışmada içerik analizi yapmışlar ve aynı sonuçlara ulaşmışlardır. Bundan farklı olarak Arduç ve Kahraman (2021) yılında yaptığı çalışmasında bilimsel okuryazarlık alanına en fazla yüksek lisans tezine en az da doktora tezine ulaşmıştır.

Araştırmanın üçüncü alt problemi '2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin araştırma yaklaşım dağılımı?' sorusuna cevap aranmıştır. Nitel, nicel ve karma olmak üzere toplamda üç başlık oluşturulmuştur. Nitel desende toplamda otuz dokuz (%44,7), nicel desende toplamda otuz yedi (%43,5), karma desende ise on (%11,8) çalışmaya ulaşılmıştır. Makale ve tezlere bakıldığında farklı araştırma yaklaşımlarının kullanıldığı görülmektedir. Araştırmacılar açısından bu durumun bir zenginlik olduğu 56 düşünülmektedir. Çifçi (2018), okul öncesi eğitimi alanında yapılan çalışmaların yönelimlerinin içerik analizini yapmıştır. Toplamda 314 çalışmaya ulaşmış ve bu çalışmalardan 224'ünün nicel, 54'ünün nitel, 36'sının karma yöntem olduğunu belirtmiştir. Göktaş, Hasançebi, Varışoğlu, Akçay, Bayrak, Baran ve Sözbilir (2012), ise içerik analizi yaptıkları araştırmalarda en çok nicel araştırma yönteminin kullanıldığını belirtmişlerdir. Aynı sonuçlara Güneş (2018), araştırmada nicel desende on dokuz, nitel desende on sekiz, karma desende ise üç çalışmaya ulaşmıştır. İncelenen çalışmalar sonucunda nicel desende daha fazla çalışmanın olduğu görülmektedir. Çubuk ve Karacaoğlu (2003), nicel desende çalışmış olup öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Yine aynı şekilde Kandir, Yurt ve Cevher Kalburan (2012), nicel desen kullanmış olup, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının çevresel tutumlarını karşılaştırmak ve çevre eğitiminin önemini vurgulamayı amaçlamışlardır. Güzeyurt ve Özkan (2018), ise benzer konuyu yani öğretmenlerin çevre eğitimi hakkındaki görüşlerinin belirlemeyi amaçlamış fakat nitel araştırma desenini kullanmışlardır. Karahan-Aydın (2019) ise yine aynı şekilde nitel araştırma deseni kullanmış olup öğretmenlerin sürdürülebilir çevre eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Diğer yandan ise Toprak (2017), yine benzer bir konuyu, farklı eğitim kademelerinde çalışan öğretmenlerin çevresel tutum, bilgi ve davranışlarını incelemiş, karma desende çalışmıştır. Bundan sebep araştırma konusunun, farklı kademelerde, farklı örneklerde ve farklı modellerde çalışmaya uygun bir konu olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi '2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin araştırma modeli dağılımları nasıldır?' sorusuna cevap aranmıştır. Sanat temelli araştırma, doküman inceleme, eylem 57 araştırması, üçgensel karma desen, keşfedici betimsel araştırma, korelasyonel araştırma ve zenginleştirilmiş desen modeline ait birer çalışma bulunmaktadır. Çevre eğitimi konusunda yapılan çalışmalarda ise sıklıkla; tarama (f=28), deneysel desen (f=21), temel nitel araştırma (f=8) modelleri kullanılmıştır. Durum çalışmasının yapıldığı altı, ilişkisel tarama modelinden beş, betimsel içerik analizi

üç, olgubilim ve açılımlı sıralı desen modellerinden ise ikişer çalışma bulunmaktadır. Farklı faktörlerin çevre eğitimi, çevre bilinci ve duyarlılığını etkileme durumlarının araştırıldığı birçok çalışma bulunmaktadır. Bundan sebep deneysel desende en yoğun oranda (%24,4) çalışmanın bulunduğu düşünülmektedir. Özdemir ve Uzun (2006), fen ve doğa etkinliklerinin ana sınıfı öğrencilerinin çevre algılarına etkisini araştırmış ve araştırma modeli olarak ön test son test gruplu deneysel deseni kullanmıştır. Yine aynı şekilde Başal, Özen ve Bağçeli Kahraman (2015), ise okul öncesi öğretmen adaylarının çevreye karşı duyarlılıklarını araştırmış ve ön test son test gruplu deneysel deseni kullanmıştır. Şahinpinar (2018), ise okul öncesi öğretmenlerinin çevre eğitimi hakkındaki görüşlerini incelemiş ve tarama modelini kullanmıştır. Göktaş vd., (2012) yaptıkları çalışmada en fazla tarama araştırma deseninin kullanıldığını belirtmiştir. Yılmaz (2012) ise en fazla tarama ve deneysel araştırma desenlerinin kullanıldığını ifade etmiştir. Seçer, Ay, Ozan ve Ceyhan (2014), Ahi ve Kıldan (2013), Çiltaş, Güler ve Sözbilir (2012) ve Küçükkoğlu ve Ozan (2013) tarafından yürütülen çalışmalarda en çok nicel araştırmaların yapıldığı görülmüştür. Selçuk ve Palancı (2014) yılında yaptığı çalışmasında tarama ve yarı deneysel çalışmaların fazla olduğunu belirtmiştir. Kaltakçı Gürel vd., (2017) yarı deneysel yöntemin sıklıkla kullanıldığını ifade etmiştir. Akaydın ve Çeçen (2015) ve Arık ve Türkmen (2010) yaptıkları çalışmalarda yine benzer sonuçlara ulaşmıştır. Şahin, Kana ve Varışoğlu (2013) ve Geçit (2010) betimsel tezlerin çoğunlukta olduğunu belirtmiştir.

Araştırmanın beşinci alt problemi '2000-2022 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin örneklem grupları ve sayısal dağılımı nasıldır?' sorusuna cevap aranmıştır. Bu başlık altında Örneklem/çalışma grubu büyüklüğüne göre dağılımı değerlendirilmiştir. Örneklem/çalışma grubu incelendiğinde, öğretmen, öğretmen adayı, çocuk, okul yöneticisi, akademisyen, ebeveyn, eğitim programı, eğitim kurumu, doküman/yayından oluşmak üzere toplamda 9 grup oluşturulmuştur. En yüksek oranda çalışılan grup %54,1 oranla (f=46) çocuklardan oluşurken, takibinde %14,1 oranla (f=12) öğretmen adayları, %12,9 (f=11) oranla ise 58 öğretmenlerden oluşmaktadır. Doküman/yayın ile %7 (f=6) oranla çalışılırken, ebeveynlerle çalışılan %5,8 (f=5) oranda çalışma, %2,3 (f=2) oranla eğitim programı ve eğitim kurumu ile çalışılmıştır. Ayrıca %1,1 (f=1) oranında okul yöneticileri ve akademisyenlerle yapılan çalışma bulunmaktadır. Çalışma/örneklem grupları içinde, öğretmen, öğretmen adayları, çocuk, okul yöneticisi, ebeveyn, program, okul kurumu ve doküman/yayın olmak üzere sekiz grup oluşturulmuştur. Bu grup içinde en fazla çalışılan grup çocuklardan oluşmaktadır. Öğretmen adayları ile yapılan on iki çalışmaya, öğretmenler ile yapılan ise on bir çalışmaya ulaşılmıştır. Göktaş ve diğerleri (2012) ile Arık ve Türkmen (2010) yaptıkları çalışmada, örneklem grubu olarak daha çok üniversite öğrencilerinin tercih edildiğini ifade etmiştir. Kahyaoğlu (2016) yaptığı çalışmasında örneklem gruplarında en çok ilköğretim öğrencileri ile lisans öğrencilerinin olduğunu belirtmiştir. Güzelyurt ve Özkan (2018), çalışmasında on dört öğretmen ile çalışmıştır. Özgün ve Özgün (2019), öğretmen adayları ile çalışmıştır. Güler (2009) ve Güzelyurt ve Özkan (2018) nitel desende çalışmış olup, araştırmalarına öğretmenleri dahil etmişlerdir. Buldur ve Ömeroğlu (2021), nicel desende hem öğretmen hem çocukları araştırmalarına dâhil etmişlerdir. Karaca (2018) ise nicel desende hem çocuk hem ebeveynlerle çalışmıştır. Örneklem/çalışma grubu büyüklükleri incelendiğinde çoğunlukla çalışmaların, 11-30 örneklem/çalışma grubu büyüklüğü arasında yer aldığı görülmektedir. On altı çalışmanın 31-50, on sekiz çalışmanın 51-100, on dört çalışmanın 101-200, dokuz çalışmanın 301-600 örneklem/çalışma grubu büyüklüğü arasında yer aldığı görülmektedir. Ayrıca 1-10, 201-300 ve 601-1000 örneklem/çalışma grubu büyüklüğünde çalışmalar da bulunmaktadır. Selçuk, Palancı, Kandemir ve Dündar (2014) yaptıkları çalışmalarında örneklem büyüklüğü ile ilgili olarak en fazla 301-1000 kişilik bir örneklem aralığı (% 24, 1) ve 31-100 kişilik bir örneklem aralığında (% 20, 8) örneklem grupları ile çalışıldığını ifade etmiştir. Çabuk (2001), okulöncesi dönem çocuklarıyla yaptığı çalışmaya 200 çocuğu dahil etmiştir. Buhan (2006), okulöncesinde öğretmenleriyle yaptığı çalışmaya 300 okul öncesi öğretmenini dahil etmiştir. Çifçi (2017), Akaydın ve Çeçen (2015), Ozan ve Köse (2014) ve Kahyaoğlu (2016) yılında yaptıkları çalışmalarında farklı örneklem gruplarında 59 sayıların genellikle benzer oranlarda belirtilmiştir. Sonuç olarak yapılan çalışmaları değişkenliği göz önüne alındığında farklı sayıda örneklem gruplarına ulaşılmıştır.

Araştırmanın altıncı alt problemi '2000-2021 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin veri toplama araçları dağılımı nasıldır?' sorusuna cevap aranmıştır. Çalışmalarda en çok kullanılan veri toplama aracı olarak ölçek (f=36) kullanılmıştır. Ölçekten sonra en sık kullanılan yöntem olarak görüşme formu (f=27), takiben ise kişisel bilgi formu (f=25), anket formu (f=10) kullanıldığı görülmektedir. Veri toplama aracı olarak sekiz çalışmada çizim, beş çalışmada bilgi/başarı testi, altı çalışmada gözlem formu kullanılmış olup; kelime ilişkilendirme testi, bilimsel süreç beceri testi, çocuk ebeveyn bilgi formu, araştırmacı günlüğü, kitap inceleme formu, yayın sınıflama formu ve kontrol listesinden de birer çalışma bulunmaktadır., Buldur (2018), Güngör (2018) ve Şahin ile Doğu (2018) ölçek ile çalışmışlardır. Çifçi (2017), Çakmak (2016), Candaş ve Karataş (2017), Ozan ve Köse (2014), çalışmasında en fazla kullanılan veri toplama aracının anketler ve ölçekler olduğunu belirtmiştir. Farklı olarak Şahin, Kana ve Varışoğlu (2013) ise en fazla kullanılan veri toplama aracının doküman olduğunu belirtmiştir. Karakoyun ve Uzun (2022), 2011-2021 yılları arasında çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan lisansüstü tezleri incelemiş, ölçek, test, gözlem ve diğer olmak üzere dört başlıkta toplamıştır. En çok kullanılan veri toplama aracının ise ölçek türünde, olduğu görülmektedir.

Araştırmanın yedinci alt problemi '2000-2022 yılları arasında okul öncesi eğitimde çevre eğitimi ile ilgili yapılmış makale ve tezlerin veri analizi yöntemi dağılımları nasıldır?' sorusuna cevap aranmıştır. Çalışmalar incelendiğinde en sık kullanılan ve çoğunlukla araştırmacıların başvurduğu analiz yönteminin t testi (f=24) olduğu görülmüştür. 23 çalışmada betimsel istatistik, 17 çalışmada içerik analizi, 20 çalışmada tek faktörlü Anova, 15 çalışmada Mann Whitney U, 13 çalışmada Wilcoxon işaretli sıralar testinin kullanıldığı görülmektedir. Çifçi (2018), çalışmasında analiz yöntemlerini betimsel, kestirimsel ve nitel olmak üzere üç başlık altında incelemiştir. En yüksek oranda frekans/yüzde yönteminin olduğunu belirtmiştir. Kahyaoğlu (2016) ise, çevre eğitimi ile ilgili betimsel (yüzde/frekans, ortalama/standart sapma) ve kestirimsel (t-testi ve ANOVA) veri analiz yöntem ve tekniklerinin daha çok kullanıldığını belirlemiştir. Arduç ve Kahraman (2021) yılında yaptığı çalışmasında da en çok t-testi ve betimsel istatistik analiz yöntemlerinin daha çok yapıldığı sonucuna ulaşmıştır. Selçuk ve diğerleri (2014) yılında yaptıkları çalışmada en fazla nicel veri analizlerinin yapıldığını ifade etmiştir. Ayrıca veri analiz yöntemlerinden en fazla kullanılanları ise frekans, Anova ve t-testi olarak sıralanmaktadır. Nitel veri analiz yöntemlerinde ise en fazla betimsel analiz yapıldığı görülmektedir. Yağmur Şahin, Kana ve Varışoğlu (2013), daha çok betimsel analiz yapıldığını ve en çok frekans, yüzde ve çizelge ile gösterimlerin olduğunu belirtmiştir.

Araştırmacılar daha zengin içerik ve yeni yapılan çalışmalara ulaşabilmek adına anahtar kelimeleri çoğaltabilir, konu alanını genişletebilirler. Araştırmacılar evren-örneklem grubunu genişletebilir ve daha fazla sayıda çalışmaya ulaşabilirler. Çevre eğitimi alanında kullanılan veri toplama araçları ve veri analiz yöntem ve teknikleri değişebilir ve sayısı artabilir. Çevre eğitimi ile ilgili araştırmalarda farklı desenler kullanılabilir ya da çeşitlendirilebilir. Karma araştırmalarının sayısı az olduğu için karma araştırma sayısı artırılabilir.

Kaynakça

- Ahi, B. ve Kıldan, A. O. (2013). Türkiye'de okul öncesi eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (2002-2011). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (27), 23-46.
- Alisinanoğlu, F. ve Kesicioğlu, O. S. (2009). Ebeveynlerin okul öncesi dönemdeki çocuklarına (60-72 ay) yaşattıkları doğal çevre deneyimlerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 29, 001-014.
- Akçay, İ. (2006). *Farklı ülkelerde okul öncesine yönelik çevre eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa
- Arduç, M. A. ve Kahraman, S. (2021). Türkiye'de bilimsel okuryazarlık alanında yapılan araştırmaların içerik analizi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8 (16), 16-43.
- Arık, R. S. ve Türkmen, M. (2009). *Eğitim bilimleri alanında yayımlanan bilimsel dergilerde yer alan makalelerin incelenmesi*. I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Antalya.
- Bakar, N. (2019). *Çevre eğitimi programının beş yaş çocuklarının çevre kavramı hakkındaki bilişsel yapıları üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Başal, H. A., Özen, R. ve Bağçeli-Kahraman, P. (2015). Preschool teacher candidates' sensitivities and attitudes towards environment, *International Online Journal of Educational Sciences*, 7(3), 27-37.
- Buldur, A. (2018). *Çoklu ortamlar ile desteklenen çevre eğitimi programının çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarına etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Buldur, A. ve Alisinanoğlu, F. (2020). Okul öncesinde fen eğitimine yönelik öz yeterlik ölçeğinin geliştirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28 (1), 512-520.
- Buldur, A. ve Ömeroğlu, E. (2021). Çoklu ortamlar ile desteklenen çevre eğitim programının çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarına etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(2), 239- 251.
- Candaş, Z. & Karataş, A. (2017). Türkiye'de 1996 – 2016 yılları arasında çevre eğitimi alanında yapılan çalışmaların içerik analizi. *Fen Bilimleri Öğretim Dergisi*, 5(2), 143-159.
- Cohen, L., Manion, L., ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). New York: Routledge.
- Çakmak, H. M. (2016). 2002-2015 yılları arasında yayımlanan fizik eğitimi makalelerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 328-337.
- Çalık, M., Ünal, S., Coştu, B., ve Karataş, F. O. (2008). Trends in Turkish science education. *Essays in Education*, 24(1), 4.
- Çabuk, B. ve Karacaoğlu, C. (2003). Üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 1-2.
- Çalık, M., Ünal, S., Coştu, B. ve Karataş, Ö.F. (2008). Trends in Turkish science education, *Essay in Education, Special Edition*, 23-45.
- Çalık, M., ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39 (174). 33- 38.
- Çepel, N. (1992). *Doğa-çevre-Ekoloji ve İnsanlığın Ekolojik Sorunları*. İstanbul: Altın Kitap Basımevi
- Çifçi, T. (2017). Türkiye'de coğrafya eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin (2006- 2017) eğilimleri, *Tarih ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 864-887.
- Çifçi, M. (2018). *Okul öncesi eğitimi alanındaki araştırmaların yönelimleri: Bir içerik analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Çilingir, A. (2017). İletişim alanında içerik analizi yöntemi kullanılarak yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri üzerine bir inceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5 (1), (148-160).
- Geçit, Y. (2010) Coğrafya eğitimi araştırmalarında temel yönelimler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(2), 925-967.
- Göktaş, Y., Hasaıcebi, F., Varışoğlu, B., Akçay, A., Bayrak, N., Baran, M. ve Sözbilir, M. (2012). Türkiye'deki eğitim araştırmalarında eğilimler: bir içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 443-460.
- Görmez, K. (2003). *Çevre Sorunları ve Türkiye*. Ankara: Gazi.
- Gülay, H. ve Önder, A. (2011). *Sürdürülebilir gelişim için okul öncesi dönemde çevre eğitimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gülay-Ogelman, H.G. & Güngör, H. (2015). Türkiye'deki okul öncesi dönem çevre eğitimi çalışmalarının incelenmesi: 2000-2014 yılları arasındaki tezlerin ve makalelerin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (32), 180-194.
- Gülay-Ogelman, H., ve Durkan, N. (2013). Tipitop ve arkadaşları ile toprağı tanıyoruz 4: çocuklarla toprağı tanıma serüveni. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 9-23.
- Güleç, C. (1991). *Çevre ve Ruh Sağlığı, Çevre Üzerine*. Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.
- Güler-Yıldız, T. (2017). *Çevre Eğitimi*. Akman, G. Balat Uyanık ve T. Güler Yıldız (Ed.), Okul öncesi dönemde fen eğitimi (ss.181-201) içinde. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Güler-Yıldız, T., Özdemir-Şimşek, P., Eren, S., ve Aydos, E. H. (2017). An analysis of the views and experiences of children who are 48–66 months old, their parents, and teachers about sustainable development. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 17(2), 653–677.
- Güneş, G. (2018). Okul öncesi fen ve doğa eğitimi araştırmalarına ilişkin bir tarama çalışması: Türkiye örneği. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 33-67.
- Güzelyurt, T. & Özkan, Ö. (2018). Ailede yaşanan değişimler: çocuk kitaplarına yönelik bir inceleme. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 1(1) , 1-19.
- Haktanır, G. (Ed.) (2014). *Okul öncesi eğitime giriş*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Hamamcı, C. ve Keleş, R. (1998). *Çevre ve bilim*. Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Kahyaoglu, M. (2016). Türkiye’de doğa eğitimi üzerine yapılan çalışmalarının analizi: Bir meta sentez çalışması. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1- 14.
- Kaltakçı Gürel, D., Sak, M., Ünal, Z. Ş., Özbek, V., Candaş, Z. ve Şen, S. (2017). 1995- 2015 yılları arasında Türkiye’de fizik eğitimine yönelik yayınlanan makalelerin içerik analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 143-167.
- Kandır, A., Yurt, O., ve Cevher Kalburan, N. (2012). Comparison of Teachers and Teacher Candidates in terms of Their Environmental Attitudes. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(1), 323-327.
- Karabıçak, M. ve Armağan, R. (2004). Çevre sorunlarının ortaya çıkış süreci, çevre yönetiminin temelleri ve ekonomik etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9, 203-228.
- Karakoyun, N. ve Uzun, N. (2022). 2011-2022 yılları arasında çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7 (1), 51-65
- Karahan-Aydın, B. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin sürdürülebilir çevre eğitime yönelik algıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Kaya, M. F. (2013). Coğrafya eğitiminde yönelimler: 2012 yılına kadar yapılan lisansüstü tezler üzerine bir meta analiz çalışması. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 27, 283- 313.
- Kılıç, S. (2008). *Çevre Etiği Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Sonuçları*. Ankara: Orion.
- Kocakurt, Ö. ve Güven, S. (2005). Çevre, Aile ve Çocuk. *Eğitim ve Bilim*, 30, 135- 150
- Kurtoğlu, M. ve Seferoğlu, S. S. (2014). Öğretmenlerin teknoloji kullanımı ile ilgili Türkiye kaynaklı dergilerde yayımlanmış makalelerin incelenmesi. *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 2(3). 1-10.
- Onur, A. , Çağlar, A. ve Salman, M. (2016). 5 Yaş okulöncesi çocuklarda atık kâğıtların değerlendirilmesi ve çevre bilincinin kazandırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24 (5), 2457-2468.
- Ozan, C. ve Köse, E. (2014). Eğitim Programları ve Öğretim Alanındaki Araştırma Eğilimleri. *Sakarya University Journal of Education*, 4 (1) , 116-136.
- Önder, A. ve Özkan, B. (2013). *Sürdürülebilir çocuk gelişimi*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Özbey, S. (2006). *Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin fen etkinliklerine ilişkin yeterliliklerinin belirlenmesi*. Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Selçuk, Z. ve Palancı, M. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: içerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 430-453.
- Seçer, İ., Ay ,İ. Ozan , C. ve Yılmaz, B. (2014). Rehberlik ve psikolojik danışma alanındaki araştırma eğilimleri: Bir içerik analizi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(41), 49-60.
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M., ve DüNDAR, H. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 430- 453.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, F. (2001). *Okul öncesinde fen bilgisi öğretimini ve aktivite örnekleri*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Şahinpinar, D. (2018). *Okulöncesi öğretmenlerinin çevre eğitimi konusundaki görüşleri ve yeterlilikleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Toprak, F. (2017). *Farklı kademelerde görev yapan öğretmenlerin çevresel tutum, bilgi ve davranışlarıyla çevre eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Türkoğlu, D. ve Gültekin-Akduman, G. (2016). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ile çocuklarının sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(03), 224-241.
- Türkoğlu ve Gültekin-Akduman, G. (2015). *Okul öncesi eğitimin tanımı ve önemi*. G.Uyanık Balat (Ed.), Okul öncesi eğitime giriş (s.2-16, 5.bas). Ankara: Nobel.
- Türksoy, Ö. (1991). Çocuk ve çevre duyarlılığı eğitimi. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 19, 22–31.
- Uzunoglu, S. (1996). Çevre eğitiminin amaçları, uğraşı alanları ve sorunları. *Ekoloji*, 21, 7-12.
- Ültay, E., Akyurt, H., ve Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10,188- 201.

- Varişoğlu, B., Şahin, A. ve Göktaş, Y. (2013). Türkçe Eğitimi Araştırmalarında Eğilimler. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(3), 1767-1781.
- Walsh, D., ve Downe, S. (2005). Meta-synthesis method for qualitative research: a literature review. *Journal of advanced nursing*, 50(2), 204-211.
- Yılmaz Bolat, E. (2011). *Anne baba eğitiminin beş-altı yaş çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarına etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EXTENDED ABSTRACT

The aim of this research is to determine the orientation of the articles and theses on environmental education in preschool education published in the national area between 2000- 2021 according to years, publication type, research model, sample, data collection tools and data analysis methods. Thanks to the technological developments, many innovations in our country have experienced many innovations and as a result of this, the number of studies carried out in the field of education has increased (Çalık, Ünal, Costu and Karataş, 2008). Since the number of studies carried out on the same subject is high, it is important to make the findings of these studies into themes or templates and examine them from a critical perspective.

Method

In this research, content analysis method, which is one of the qualitative research methods, was used to examine the articles and graduate studies on environmental education in pre-school education between the years 2000-2021. It is aimed to reach theoretical propositions by synthesizing studies on environmental education at the level of pre-school education. For this reason, a qualitative study designed with the descriptive content analysis method for synthesizing the studies was carried out. Content analysis method is grouped under three headings as meta-analysis, meta-synthesis (thematic content analysis) and descriptive content analysis (Çalık & Sözbilir, 2014). In this study, the descriptive content analysis method was used. Many definitions of descriptive content analysis have been made. Ültay, Akyurt and Ültay (2021) define it as determining the general tendencies of studies carried out independently of each other. Cohen, Manion, and Morrison (2007), on the other hand, define content analysis as organizing studies according to certain criteria, comparing and classifying different and common features. In this thesis, the "descriptive content analysis" method was taken as a basis, since it provides the synthesis of qualitative and quantitative research findings. The study group of the research consists of 33 dissertations (master's and doctorate) and 56 articles, in total 89 scientific studies. A total of four studies were classified as review studies and indicated in the appendices table. Analyzes were conducted with 39 of 85 studies. The studies included in the research consist of studies on environmental education in the pre-school period in Turkey between the years 2000-2021.

Findings

In 2002 and 2004, no study containing research was found. As the reason for this situation, pre-school environmental education is thought to be a new issue in the literature. Considering the same reason; In 2001, 2003, 2007 and 2014, a study of research was reached. The fact that 8 studies were carried out in 2016, 12 in 2018 and 2019 in 2019 and 8220 constitute an example of an important place in the preschool period. A total of three headings were created, qualitative, quantitative and mixed. A total of thirty -nine (44.7%) in qualitative patterns, thirty -seven (43.5%) in quantitative patterns, and ten (11.8%) in mixed patterns were reached. A total of eighty -five studies have been reached in the type of article and thesis. It is noteworthy that the article (F = 55), 61.7 %of these studies. Research in the type of thesis was examined under two headings: Master's and PhD Thesis. It is noteworthy that the studies of the graduate type are 33.7 %(F = 30) and the doctoral studies are 4.6 %(F = 4). It is thought that publications on the search engines and databases are considered to be the highest articles on the basis of publication.

Discussion

Arduç and Kahraman (2021), in their study, concluded that t-test and descriptive statistical analysis methods were mostly used. Selcuk et al. (2014) stated in their study that quantitative data analyzes were made the most. In addition, the most used data analysis methods are listed as frequency, Anova and t-test. In qualitative data analysis methods, it is seen that the most descriptive analysis is done. Nur, Çağlar and Salman (2016) conducted a research on the evaluation of waste papers in preschool children and gaining environmental awareness in preschool children and observed positive changes in the evaluation of wastes in children who were trained. In addition, it is seen that the studies carried out in different fields increased after a certain year (Çifçi, 2017; Çakmak, 2016; Kaya, 2013; Kahyaoğlu, 2016; Şahin & Bartan, 2017). In similar studies, Yılmaz (2012) stated that there was an increase in 55 graduate and doctoral thesis studies published in Turkey in Turkey since 2000. Kahyaoğlu (2016) conducted a research on the content analysis of research on environmental education in Turkey and reached similar results. Candaş and Karataş (2017) conducted content analysis in their study in the same field and reached the same results. Unlike this, Arduç and Kahraman (2021) in their study in the field of scientific literacy in the field of graduate thesis at least reached at least doctoral dissertations.